

LA MASTRALADA

A MON ESTIMAT AMICH EN JASCINTO CAPELLA Y FELIU

I

COM si la mar ab sa inmensa planura l' encisés; ó com si vejés dintre sas ayguas verdencas tal volta una fada benfactora y compassiva que li digués cosetas dolsas, hauríau vist cada dia, cada dia cap al tart a n' en Mitja-galta boy assegut en la mateixa roca ab la vista mitj perduda, fixa llargas estonas en lo va-y-ve de las onadas que semblavan volguerli donar conversa ab lo remoreig de sas escumas blancas.

Y ell s' hi trobava molt rebé ab aquella taleya seva de cada dia, perque ni un de sol se deixava passar per alt aquella estona.

Moltas tardes se trobava tirant l' art ab la colla del Faló ó la del Quim de la Guixa, y, ab tot y aixó, en arribant l' hora d' anar á garlar ab las onadas, tant se valía que li diguessen una cosa com l' altra, que ell tenia de plantar la gent y la feyna y anarsen per las sevas.

Y tots lo deixavan fer: com si 'l prenguessen per beneyt, ó cosa per l' estil.

Aquella tarde, per aixó, alguna 'n devia portar de cap en Mitja-galta, porque no se n' aná com altres dias ab las mans buydas, sino que prengué una canya, que á punt tenia amagada sota l' obra morta d' una llanxa de per allá, y xano xano, feu cap á la seva roca de sempre.

Mentrestant los que tiravan l' art vinga fer redolins sobre aquella estranyesa d' en Mitja-galta.

—¿Qué no ho veus, Llissara, en Mitja-galta com s' espavila?—digué un minyó dels que tiravan l' art, moreno y no mal carat, á son company més proper, que era un veller aixerit y de mirada viva com una centella.

—Prou que 'l veig, prou—feu lo Llissara;—jo penso que aquest noy porta mals intents avuy.

—També m' ho sembla—afegí un altre ni vell ni jove, que feya cara de casat y duya unas mitjas patillas.

—Estich que vol pescar algun llubarro—digué mitj rihent lo primer que havia parlat, conegut per lo Nen.

—Que 'l llubarro no 'l pesqui á n' ell te de mirar!—afegí lo Llissara, que allavors desenredava 'l seu estrop de la corda, senyal d' haver arribat al capdemunt.

—Ja 's veu la bossa, minyons!—feu lo Faló, que era l' amo del art.

—Gracias á Deu!—digué'l Nen—Be li ha costat prou avuy.

—Potser hi vingui á dins alguna fragata de tres pons.

—Sí, ó una ballena.

—¡Ja, ja, ja!... Sabéu qui ho enten millor? En Mitja-galta—feu lo que havém dit de las patillas.

—Vaja, Xera, vaja; que sembla que vos fara gastar molta saliva aquesta tarde aquest dítxós Mitja galta—feu en Faló ab lo tó mitj sério que sempre usava.

—Es que avuy hi ha pesquera—contestá en Xera.

—A fe de neu, que n' hi haurá—afegí 'l Llissara—perque lo que es en Mitja-galta no fa sino estirar la canyota de l' aygua, proba que pica 'l peix.

En tal moment arribava la bossa, tot lo carregada que permetia la seva grandaria.

—¡Alsa, patró, que no us queixaréu ara!—digué 'l Llissara dirigintse al Faló, que ja era á mirar quina pesca venia.

—Molta boga, Llissara.

—May menos, home... Vos sí que may esteu content.

II

Casi be ja era ben fosch quan en Mitja-galta saltava de la seva roca estant, després d' havershi estat, sempre ab la canya á la má, molt més que 'ls altres dias.

Per aixó, val á dir que també n' havia tret profit, porque al tornarsen á casa seva duya agafat per la ganya un barat més maco que las pessetas y que feya tanta planta com qualsevol llus dels grossos.

En Mitja-galta no era ni beneyt ni tonto, per més que per tal lo tenían en lo poble.

Mes ja sabém lo que son la gent dels pobles. Bescantan tot lo que hi ha per bescantar, y lo que no hi ha també.

En Mitja-galta no era un ximple, com semblava á la majoria dels masnouenchs; era un desgraciat.

Com que may deya res á ningú, lo tenían per sorrut, per totxo ó lo que sia; en fi, lo tenían per un ser estrany.

¡Pobre Mitja-galta!... La seva historia enternia.

Y no la contava may, porque com era tan curt, no li agradava poch ni molt anar á contar miserias que, segons ell, tant se 'ls hi debían donar cuytas com cruas als mariners.

Havía quedat sol en lo mon desde molt petit, y poiser aquesta mateixa falta d' afectes y de llar li feren aquell genit concentrat y aquell posat de tantsemendona.

Ab tot y ab aixó, prou tenia molt més bon cor que més de quatre dels que 'l rodejavan.

Ningú sabia quí foren los seus pares, porque á ningú va interessar l' esbrinarho.

Ningú l' estimava.

Ell, en cambi, estimava ab tota l' ánima á una dona... una dona que, per no ser menys que 'ls altres, lo veyia passar per son costat ab ulls d' indiferencia, quan no, ab la mitja rialla de la burla als llavis.

En Mitja-galta may havia dit á ningú aquella afecció

fonda, callada, que tancava dintre aquell cor sencer y bondadós.

Si ho hagués arribat a dir á algú, potser se n' hi haurían rigut, tractantlo de ximple, y qui sab si algú li hauría respost ab un cop de rem entre cap y coll per allunyarli del cervell aquellas falornias.

No 's deya Mitja-galta. Era un motiu, com tots los que treuhen en los pobles. Ell se deya Miquel; li tragueren en Mitja-galta porque un dia venint de pescar sardina, lo patró de la llanxa li feu un verdanch al mitj de la cara ab un escàlam que li tirá, porque 'l pobre baylet tardá més de lo que 'l patró volía á arriar la vela.

Aixís, servint de remitjer, de timoner ó de lo que fos, en la llanxa de qui 'l volía, se guanyava 'l pobre Miquel las calxaladas, estalviant tant com podía la miseria que li donavan per estar tot lo sant dia y bona part de la nit ab los remes á la má y boga que boga, sens parar may.

No tenía altre pervindre que 'l que li ofería la mar, tan aviat calmosa y riolera, com somoguda per la traydora mastalada.

Heus aquí la historia d'aquell pobre mariner. Ara no més vos caldrá saber que quan lo coneixém servía en la llanxa del Faló; patró jove, molt ben vist pel poble, y que tenía un genit com un diantre.

¡Mireu quina dissort! Lo Faló y en Mitja-galta estimavan la mateixa dona; ella semblava fer cas al Faló... ¡quí sab! potser porque no n' hi havia d' altre... potser porque l' estimava de bó.

Lo cert es que la Lluisa de ca'l Ventura admetía conversa ab lo Faló, y que tots los vals de socis los ballava ab ell, quan arribava la festa major.

En Mitja-galta, ¡pobre xicot! mirava de lluny á la galana parella, y 's dalía... 's dalía; cuydant portar tan amagada com podía aquella afecció...

Y aixís anava fent, ara caych, ara m' aixeco, en lo camí de sa miserable existencia.

III

Quan lo Miquel, vull dir, en Mitja-galta arribá á la vora de ca 'l Ventura ab lo barat á la una má y l'altra á la butxaca, semblá com si se li somogués tot lo cos; ab aquell panteig y aquelles esgarrifansas, barreja estrafalaria de temensa y esperança, de goig y de por, y tan esferehit com si á tal punt y hora anés espressament á rebre una embestida del temporal.

«¡Qué farà ara!—pensava l'estemordit minyó—¡Qué deuré dir quan me vegi ab lo barat!... ¡Quan li digui que li porto per ella!... ¡Si es que li sé dir!... Potser se 'm plantará á riure... potser lo pendrá y...

¡Oh!... ¡Quína 'n fora que me 'l prengué!... No que me 'l prengué: no més cal que pogués veure lo bona voluntat ab que vull fernhi ofrena!... ¡Válgam Deu!... Ja hi acabo de ser!... Ja la sento!... Sí: la sento cantar aquella cansoneta de sempre!... ¡Quína veu! ¡Quína veuheta!... No més que 'l sentir-la 'm fa venir esgarrifansas...»

Aixís que en Miquel, boy rumiant tota aquella enderga, sense cap ni centené, anava a posar la petja en lo llinar de la porta, de cop va deturarse en sech: com si l'haguessen clavat en terra...

Devant per devant d'ell hi havia 'l Faló en persona! .. «Mala negada d'home!... Sempre tenia de surtir de tras cantó!... Si gosés li estamparia aquest peix pels nassos!... Aixís se pogués...!»

—Ola, noy—feu la veu de la Lluïsa, que acabava de sortir al portal, al sentir lo xiular del Faló; medi ab que aquest se donava á coneixer á qualsevol hora.

—Titona! Més que titona!... Ja veus que hi vingut dejorn avuy ¿no fa, xanguet menut de casa?...

—¡Quí no ho diria!... Sempre 't pensas venir dejorn... y al capdevall... ¿Sabs quína hora es ara?

—¡Quína hora, quína hora... rondinayre!... Be te la diré prou... Hora de veure caras engrescadoras! Vetho aquí!

—¡Y qué 'n tens, Faló, d' aixarop de magrana en aquestos llavis!...

—Encara no ho has tastat may, per dirho!

—¡Ni ganas!

—¡Bo! ¿Ja 't fas la desmenjada?... ¡Ets més tivada que una vela ab vent de popa!...

La Lluisa 's posá á riure ab totas las ganas.

Y en Mitja-galta ¿qué feya mentrestani?

¡Pobre minyó!... Arrapat á la paret propera á la entrada, hont se trobavan los dos enamorats; cuydant d' aguantarse fins la respiració, passava totas las angunias del mon, escoltant sense volguer, la xamosa conversa que aquells mantenían. ¡Ni 'l barat que duya á la má, agafat per la ganya, tenía la fesomía més contristada que ell!... ¡Alló era patir!... ¡Alló sí que se 'n deya sentirse mossegat per la enverinada serpent de la gelosía!...

¡Més d' un quart estigué en aquella galana postura l' infelís! Més d' un quart, febrosech, neguitós y embadalit á la vegada; sense saber si entrar de sobre y, descompartir d' un cop á la parella, ó si fugir d' allá hont á tant mala hora havia anat per sa dissort!

Mentrestant la filla del Ventura y 'l Faló, deixant lo tó alt de sa conversa, s' havían assegut en un pedrís que hi havia aprop de la porta, continuant allá en son deleytós diálech.

¡La nit no podía ser més tranquila ni més serena!

Asseguda la Lluisa á la part de fora del pedrís, sobressortía sa testa y part del pit radiosa y distinta de resultas d' un clap de lluna que la anava á tocar de plé á plé.

¡Alló era una cara xamosa y escayenta! Y quins ulls més negres y més magestuosos, que cuydavan á empassarse la llum que 'ls borejava, com més los esguarts del Faló, que no podía apartarlos d' ella!...

¡Y quína blancor de fesomía tan manifesta! ¡Y quín contrast de las vivas rosellas d' aquellas galtonas ab aquella blancor!... ¿Y la boqueta?... No hi podía confondre son color ni sa grandaria lo més vermell ni 'l més menut dels llagostins que tot sovint li portava 'l fatxendós patró!

¡Y aquell... no; no podém dir res més, porque res més deixava veure lo raig de lluna de que havém parlat... Mes lo que no 's veu, s' endevina la major part de las vegas; y aquí

ja s'entén que fora de fácil afegir á tal galanura de rostre to-
tas las demás bellas y ornamentacions que reclamava la
mestressa d' ell; que al mateix temps ho era, per lo que's pot
suposar, de tota la voluntat y las potencias del Faló.

—Demá es festa, nena.

—Ja ho sabia!... Vaya una novedat.

—Vull dirte que demá es festa grossa...

—Sí, home, sí; la festa de San Cristófol ¿y qué?

—Válgam Deu... Y que 't costa d' endevinar-me 'l pensa-
ment... Demá, conquilla salada, demá ballarém dematí, tarde
y nit...

—Una cosa vull demanarte.

—Ja te la concedeixo per endavant, mentres no sia...

—Qué?

—Deixarte ballar ab un altre.

—Justament aquí 't volia jo...

—¿Ah, sí?... Donchs, filla, lo qu' es aixó...

—Lo qu' es aixó, si no t' agrada, déixaho.

L' infelís Miquel rebé tal impresió d' alegría que 'l barat
que duya á la má, li relliscá y caygué á terra. ¡Ballaría un ball
ab ella!... No més que un!... ¡Pero 'l ballarían!... ¿Qué pen-
saría 'l Faló? ¿Qué dirían los mariners tots y tots los vehíns
del poble?...

En Miquel no pogué sentir res més de la conversa, no més
que al cap de mitj quart sortí l' amo de la llanxa de la casa ab
cara una mica enfutimada y digué á la Lluís:

—Ja ho sabs, donchs... O ballas tots los balls ab mí, ó tot
s' ha acabat.

—Bueno;—feu la xicota, ab to aixut y breu;—ja m' hi pen-
saré.

—Adeu, Lluíseta.

—Adeu, Faló.

Sort que aquest va anarsen per lo costat contrari al que
ocupava en Mitja-galta; que si no, prou se topan tots dos de
ple á ple, y llavors ¡Sant Antoni!... quín temporal!... No més
de pensarhi en Mitja-galta s' esgarriava tot.

RAMÓN CÓ Y BORRELL.

(Acabarà.)

MONTJUHICH

Miráulo! Ardit adleta, sa roja cabellera
de murallons corona sa testa de gegant.
Miráulo! com aguayta, del cim de la cinglera,
la cáfila estrangera
sota sos peus per véncel forcejant.

Miráulo! Encés hi crema devall son pit de roca
lo foch sant de la patria, com dins volcá oprimit.
La cima trontolleja, lo monstre obra sa boca,
ja á son entorn aboca
torrents de foch en son mortal despit.

Ja l' hora es arribada. Lo brand de la campana,
pujant desde Gerona, retruny en ton mural.
Aguayta! l' host francesa cobreix tota la plana.
De l' ira catalana
escúpli al front lo flamejar mortal.

Torbá la ment del Céssar ensomni de victoria
y vol conquerirla ara dessobre tos despulls.
¿Qué hi fá? Podrá en tes runes confondre ta memoria.
¿Qué hi fá? Llavors ta gloria
més lluhirá pera cegar sos ulls.

Arbora la bandera, castell, enlayre arbora,
dessobre tes muralles, lo drap color de sanch.
Si en tos marlets la tomba lo foch de l' host traydora,
desfeta al vent, á l' hora,
dessobre tos marlets la veurá 'l franch.

De tos murals les pedres encara resisteixen
los dolls de plom y ferro que 't llença l' enemich.
Mira: á assaltar tos fossos los folls se dirigeixen.
Será, si s' hi atreveixen,
la tomba de llur gloria, Montjuhich.

Ja pujan: llur brauesa tos enemichs atía.
Ja escalan: mes, enrera ta forsa 'ls ha retuts.
De nit entra la fosca, traydors, encar fan vía.
¡No hi val! llur traydoría
mes los aclapa al recular vensuts.

Y en tant, mentres revoltan les hostes estrangeres
enllá en lo plá, com poltro trabat per son frenell,
ab fret silenci escoltas lo vent en tes banderes,
y értich y mut esperas,
l' esguart en l' horitzó, lo sol novell.

Míral: sa llum vermella ja allá d' allá desplega.
Espectre del que fores, contémplat al nou sol...
Ja no tens murs ni torres, tot runa que t' ofega,
fins per tos rochs llanega
la sanch que ploras en irat condol.

¿Qué poden tes muralles, ni tos valents qué poden,
si ta fumanta runa ja tants n' ha amortallats,
si ab negra sanch dels mártirs tos draps rojenchs se brodan,
y tos canons ja rodan
entre rochs, y cadávers trossejats;

¡Geganta calavera! Vindrá la gent francesa
ab ayre de victoria, complert ja son desitj.
Al trepitjar tes runes tremolará ab tristesa.
Ab tot y ser sa presa,
farás paurós son insegur trepitj.

Ta sort veurá Gerona plorante tremolosa;
la patria, al esguardarte, t' arruixará ab son plor;
y 'l temps farà pels homes, de ta runa polsosa,
digne escambell, sumptuosa
ara hont flameja tot lo patri amor.

Y aixís, segles y segles, en concirós romiatje
los fills d' aqueixa terra vindrán á est enderroch;
y al recordar aquestes jornades de carnatje,
veurán, roigs de coratje,
la vergonya de Fransa en cada roch.

FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS.

A LA INMORTAL GIRONA

Cercant un pedestal hont de sa gloria
alsar pogués la estàtua, rodá 'l mon
lo pasme de la historia,
lo mercader de cépires, Napoleón.

No foren per ell prou totas las gradas
uels tronos del mon vell, ni ho feren més,
las may enderrocadas
piràmides, orgull d' un poble enter.

Girá dels negres ulls sempre sagnosos
la mirada de mort quelcom cercant,
y de tos murs gloriosos
alsarne 's proposá lo pedestal.

Troná 'l canó, gitantne l' estermíni;
lo ferro sobre tú caygué á torrents,
com si ¡ay! en lo domini
estesses dels més fréstechs elements.

Cada una volta qu' en tos amples fossos,
alguna pedra retronant ne queya
com d' un gegant los ossos,
satisfet son orgull mirante reya.

Y era que ab los rochs que allí mirava
tombar avall, pel despotisme rey,
á alsarne comensava
de sa gloria sens lí lo monument.

¡Miseria dels humans! mirat había
l' Europa y l' Africa de genolls als peus,
y esment ni fer volía
que Roma hi tingué 'l mon y ara no es res!

Lo ferro destructor, la fam, la pesta,
batían lo teu pit sense parar
mes, may ta noble testa
pogueren ans la seva doblegar.

Caygueren de tos murs sens quedarne una,
rotas las pedras, lo francés rigué,
volgué fins la fortuna
que dintre de tos murs entrar pogués.

Y ja entonava 'l cant de la victoria,
las serras y las planas estremint,
quant arrivant l' historia,
d' eixa manera al orgullós va dir:

Cada una pedra que dels murs rodava
alsarla creyas tú en ton monument;
la vila enderrocada,
cumplert ne queda ja lo somni teu.

Mes obra 'ls ulls, per pedestal Girona
ne tens sota dels peus, mes obra 'ls ulls,
que 'l pedestal pregona
que aquí lo vencedor es lo vensut!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

LO DARRER GIRONÍ

Trayéus la barretina,
cap baix, genolls á terra,
la rassa gironina
es aquest vell que passa tremolant.
La furia de la guerra,
un jorn, en sa mirada
avuy pe'l temps glassada,
per arbolar al mon va pendre 'l llamp.

Sa má, que tremolosa
estreny la groga canya,
robusta y vigorosa,
va enfonsar á n' al clot més d' un francés...
L' orgull, l' honor d' Espanya,
de la tristó' en lo dia,
sa espatlla sostenía,
sa espatlla que ha torsat del temps lo pes.

¡Cap baix! ¡genolls á terra!
Avuy no vol victoria,
avuy no va á la guerra,
se 'n va á la mort y cerca lo fossar.

Quan manque ja sa gloria
joh, patria malhaurada!
ta dítja ja passada
¿quí restará que 't puga recordar?

Miráulo; 'l cap acota,
Se para, á terra mira:
«aquí, aquí dessota,
diu entristit, hi jauben los valents.»
Y resa y plora, 's gira,
nos mira ab estranyesa
y crida, ab greu tristesa;
«digáume hont son, hont son sos descendents.»

Baxéu lo cap fins terra,
no veja en vostra ullada,
dels héroes de la guerra
la esborrada semblansa y 'l recort,
y, al veure la infamada
vergonya que 'ns ofega,
lo vell, que 'l cap doblega
l' aixequi sols pera cridar la mort.

¡Abaix la barretina!
Parlant ab sa memoria
lo vell joyós camina
á veure de Gerona 'l muradal.
Del jorn de la victoria
veurá la senyal certa,
mirant la bretxa oberta,
del fumat Montjuich lo pedregal.

Lo pló 'l pit nos ofegue
quan plore d' alegría
y los genolls doblegue,
los genolls que detrás d' un enderroch
va doblegar un dia,
tot aguaytant sa presa,
y á l' áliga francesa
llansant de son fusell lo bes de foch.

Callém, fills de Gerona,
quan senti la ventada
y digui: «La corona
d' honor y de martiri, de llorer,
fa moure l' alenada.»
y plora d' alegría,
lo fret de l' agonía
nos glassa 'l cor quan pensa en l' estranger.

Callém, quan lo crit llense,
senyal de la victoria;
resém, quan de sanch pense
que s' ha tornat lo térbol Galligans;
plorém, quan de sa historia
la gesta venerada,
nos conte ab veu pausada;
morím, quan mori l' últim dels titans.

Morím, que ja li arranca
lo temps ab sa má impía
sa cabellera blanca,
que d' or un jorn com son honor va ser.
Será son darrer dia,
que ja afanyós espera,
nostra gloria darrera,
de la gloria y l' honor lo jorn darrer.

No més la recordansa
nos resta de la guerra
que plora ab dol la Fransa,
y Gerona remembra somniejant.
¡Cap baix! ¡genolls á terra!
¡Treyeus la barretina!
La rassa gironina
es aquest vell que passa tremolant.

FREDERICH SOLER y HUBERT

LA MASTRALADA

(Acabament)

IV

QUAN en Feló hagué desaparegut per la vehina cantonada, en mitj de la fosca, s'acostá en Miquel al portal y avans de que la gentil minyona s'hagués ficat dintre, la cridá duas ó tres voltas ab lo «¡pst!» «¡pst!» dels que no volen ser sentits de lluny ó dels que tenen por de comprometre á la persona avisada.

La Lluisa, sorpresa, perque no podía esperar á ningú, se tombá de sobte y á la claror d'un raig de lluna vegé á en Mitja-galta, que, ab posat compunjit, estava esperant que's tombés.

—¡Tú per aquí, Miquel!—feu la minyona.

Ella sempre l'anomenava per lo nom... ¡No més qu'ella!...

—Jo, sí... qu'esperava que...

—¡Vaja, qué esperavas, dígas!...

—Que fos fora en Feló, no t'enfadis, Lluisseta ¿ho sents?...

—¡Per qué m'he d'enfadar?...

LA RENAIXENSA.—Any XXIV.

—¿Com que vos estimeu tant ab en Feló?—feu en Miquel ab un tó amarguíssem que no pogué comprendre la noya.

—Bueno, que venías per alguna cosa...

—Sí... si no t' enfadas ¿eh?

—Tornémhi... ¡Vaja, qué vols!...

—Té... Aquí tens aquest barat... Es lo més bonich que hi pescat de fa vuyt días ¿no fa?

—Si que n' es de bonich... Gracias... Pero, escolta, noy; ¿cóm es que no guardas la pesca per la teva mare y la teva germana?... ¿Que no veus que jo no ho necessito!...

L' enamorat minyó, que no treya 'ls ulls del rostre de sa estimada, s' acostá una mica més á aquesta y li digué, casi bé á cau d' orella.

—Demá es la festa de Sant Cristófol... Demá ballarás á plassa ab lo Feló... ¡Ditxós d' ell!...

—Y tú no hi anirás?—preguntá la minyona ab tó més insinuant de lo qu' en Mitja-galta 's podia esperansar.

—¡Jol... ¡Y ara!... Qué vols que vagi!... ¡No veus que se 'n riurían!... ¡Jo! ¡En Mitja-galta!... ó poca solta més gros del Masnou anar á sarau... Aném, aném, solament de pensarhi fa riure de debó!...

—¿Que no has ballat may?

—¿Quí jo?... No me 'n recordo, noya... Crech que quan era baylet... y no era tant lleig com ara, allá al Vallgraner voltavam alguna americanota ab las mossas... No sé si 'n sabría...

—¿Voldrás ballar ab mí demá, Miquel?—preguntá la xamosa minyona ab un tó de carícia que acabá de confondre del tot al espalmat mariner.

—¿Que sí jo?... ¿Per qué 't burlas de mí, Lluisa?—feu en Mitja-galta per probar ahont anavan á parar las paraulas de ella.

—No me 'n burlo, que t' ho dich ben sería.

—¿Y tú voldrías ballar ab mí?... ¿De debó?...

—De debó.

—Y en Feló qué hi dirá!—exclamá espantat lo mariner.

—Que diguí lo que vulguí...

—Pero ¿que no veus que?...

—Prou!... No 't vull sentir.

—Es que jo, Lluisa... Si gosés!... ¡Oh! si gosés!

- ¿Qué farías?—preguntá ella somrihent.
- Voldría dirte una cosa.
- ¡Dígala, home!...
- No puch... Te 'n burlarías.
- ¿Per qué me 'n he de burlar?
- Escólta, Lluisa... ¿Cóm es que tú may m' anomenas pe 'l motiu, com fan los altres?
- Perque per mí 't dius Miquel, y res més.
- Y per tú ¿no soch un ximple, ni un poca solta, ni...
- Res de tot aixó... Per mí ets un bon minyó, res més.
- ¿De debó?... ¿No m' enganyas?
- ¿Y era aixó tot lo que volías dirme?—exclamá la noya, comprenent la confusió del pobre Mitja-galta.
- ¡Oh! Altras cosas te diría, pero...
- Dígalas; no tingas por.
- Escólta, Lluisa. ¿Que t' estima gayre 'l teu promés?
- ¿Per qué ho preguntas?
- Per... saberho... Y dígas: ¿que també 't regala cosas com jo?
- De vegadas.
- ¿Y qué 't regala?
- ¿Qué vols que 't digui ara?... Arrecadas, collarets...
- ¡Oh!... Si jo fos rich com en Feló... si jo fos, com ell, patró de llanxa!...
- ¿También 'm regalarías cosas? ¿no fa?... Be prou que ho fas home. ¿Que 't creus que no te 'ls estimo aquestos presents?...
- ¿De debó, Lluiseta? ¡Ay!... Dissimúlam: t' estich entre-tenint ab la meva conversa, y potser...
- No, Miquel... M' agrada conversar ab tú.
- Aixó si que no ho crech... Justament jo que no tinch gens de lletra menuda. Bueno, noya... Ara gracias per lo del ball; pero no li digas al Feló ¿ho sents?
- ¿Per qué?
- Perque de segur que 'm treuría fora de la llanxa.
- No tingas por; no 't treurá.
- ¿Qué n' ets de bona, Lluiseta!... ¡Ah! ¡si jo gosés!...
- ¿Per qué no gosas?
- Perque 'm fa por que tothom 'se me 'n burli. Adeu noya, adeu... Lo cel te beneheixi... per lo be que 'm fas...

—Adeu, Miquel; recórdat que demà tením de ballar un ball... una americana.

—¡Oh!... Si me 'n recordaré... No tindrè res més al pensament fins demà á l' hora del saráu.

—¿Vols dir? Fins demà, Miquel. Adeu.

En Mitja-galta sortí d' aquella casa més que depressa, per por de posarse á plorar com una criatura, y pensant en sí realment tot alló que li succehía no era més que un somni falaguer.

V

L' endemà al sortir de missa primera en Xera s' acostá al Feló y va dirli ab to de misteri:

—¿Ahont anava ahir aquell poca latxa, ab un barat á la má cap á casa de la teva promesa?

—Be ¿quí vols dir?

—¡Válgam la barca de Sant Pere!... ¿Quí he de voler dir sino en Mitja-galta?

—¿En Mitja-galta?

—Ni més ni menos... ¡Com se coneix que vas massa refiat ab aquesta xicota!

—¿Qué vols dir ab aixó?—feu en Feló á qui molestaren las derreras paraulas d' en Xera.

—Res, home, res. Jo prou faig d' avisarte... Pero lo qu' es jo no li consentiría lo que tu li consents á n' aquest bergant.

—¿Ja ho sabs bé que anava á casa la Lluisa?

—¡No ho he de saber, sant cristiá!... Bah! res; lo ganganás te aquest capritxo... Mentres no 'n tingui d' altres ray...

—¿Que no vols callar, mala llengua?...

—¡Hola! ¿Ja pica 'l peix?—feu tot ribent en Xera, que disfrutava sempre que podia fer enrabiari á algú.—Donchs creu, noy, que ja fa forsa temps que te n' haurías d' haber adonat... Ni que fossem lluscos ¡válgam la barretina de Sant Cristófol!

—¡No 'n duya!—feu la veu del Llíssara, qui acabava de

arribar tot mudat y ab un brot gros d' aufábrega á la má.—
Bon dia tothom, per aixó.

—Bon dia, Llíssara—respongué en Feló, mitj malhumorat.

—Y donchs, patró ¿que no estém de filis de bon dematí?

—No gayre—respongué en Xera, vejent que no ho feya 'l preguntat.—Ara aquest diu que 'l xanguet li fa por.

—¿A mí?—exclamá en Feló.—No 'm fassis riure, Xera.

—Be, vaja, no t' hi capfiquis, noy gran, que avuy es festa, y Sant Cristófol no estaria gayre content de que li fessis mala fesomía... Be prou que 't farà passar aquest ensopiment la teva xicota aquesta tarde. ¡Malvinatje!... Encara no comensarán una americana d' aquellas que fan pessigollas, que ja 't farà escapar la rialla sense volguer...

—Aném, minyons; que vos hi conserveu y fins á la vista—digué en Xera tot allunyantse.

—Demá dematí hi ha pesquera—digué en Feló de sobte y tot prenent un ayre decidit en sas paraulas.

—Qué dius, home!

—¡Y ara!

—Res; ja está dit... A l' hora de sempre sortím... Que no falti ningú.

Tant lo Llíssara com en Xera varen quedar-se muts y parats, com si 'ls hagués pegat mitja dotzena de plantufadas á cada hu, alguna má invisible.

Després de mirarse tots dos, miraren al patró, y, tot arronsant las espatllas digué en Llíssara:

—Está molt be.

Y en Xera:

—No hi ha res que dir. Per aixó ets patró, per fer lo que més t' agradi...

—Tú, Xera... Ho dirás al Mitja-galta ¿oy?

—Se li dirá. Vaja, adeu; fins á la tarde.

—Adeu, noy.

Los dos mariners s' allunyaren, tot rondinant per l' estranya resolució del patró.

Aquest, que ab las paraulas de 'n Xera s' havia quedat ab un front més arrugat que un pergamí, no digué sino aquestas paraulas:

—Vetaquí ab quí vol ballar lo ball aquella!... Donchs costi

lo que costi, no li ballarás... No li ballarás no més que per punt... No es que 'm fassi por aquest ximple. ¡A mí ferme por ell!... Es que no vull consentir capritxadas com aquesta. Ella te de fer lo que á mí m'acomodi. Vaya!... Hont s' es vist!...

Aixís semblá que desfogava una mica 'l minyó lo seu mal humor.

En aquell moment vejé atravessar la plassa á la gentil Lluisseta tota mudada, ab son gipó de seda negra, sas faldillas de puntas y sa mantellina blanca, que feya un goigl...

Ella 'l vejé de lluny y 'l saludá ab la má, de la manera més afectuosa, En Feló, en cambi correspongué al saludo molt fredament... tant que la Lluisseta no 'n pogué pensar res de bo.

Després que la noya entrá á l'iglesia, lo patró de llanxa se 'n aná per altre cantó, tot pensant:

—A la tarde 'ns veurém las caras.

A missa de vuyt hi assistí bona cosa de gent. Entre altres, hi havia en Mitja-galta, que, si val á dir la veritat, feya forsa planta; y 'l Nen, en Xera, en Llíssara y altres mariners ó tripulants de la llanxa del Feló, ó companys d'aquest.

Al sortir de missa, la Lluisseta passá pel costat del Miquel. Aquest rebé una impresió tant més forta quan no esperava veure á la promesa del Feló á aquella hora, perque acostumava á anar al ofici.

La xicota, al veure al enamorat minyó, li digué mitj somrihent y ab veu baixa:

—Ves que 't recordis del ball á la tarde.

—No hi aniré pas... Perdónam, Lluisseta.

—¿Cóm no? ¿Per qué?...

—Perque... perque no ho puch dir. Adeu!

Y s' allunyá, deixant tota parada á la filla del Ventura.

A las balladas de la tarde hi aná tot lo poble; tot lo poble, menos en Miquel.

¡Com que tampoch ningú 'l trobá á faltar!

Dihém mal: si que 'l trobá á faltar una persona: la filla del Ventura.

Comensá 'l ball ab lo *wals* acostumat: la Lluisseta y son promés lo ballaren, sens dir una paraula.

La següent americana la ballaren neguitosos tots dos; ella perque 's desesperava, de la poca paraula d'en Miquel, y

creya que 'l pobre xicot no hi anava perque li havia privat en Feló; aquest perque comprenia la angunia de sa promesa y semblava gosarse en allargarli.

—¿Se pot saber quin ball volías ballar ab aquell ximple?—
preguntá 'l patró á sa promesa.

—Lo que tu vulguis.

—Es que jo no m' hi vull oposar... Ab un tant galan personatge com aquest...

—No te 'n burlis ¿ho sents?

—¿Qué me 'n he de burlar! ¿Que no veus que l' alabo, dona! Pero ja veus que te molt poca paraula: ell si que s' ha burlat de tu.

—No pot ser.

—¿Que no pot ser?

—Digas la veritat, Feló: ¿li has dit tu alguna cosa?

—Be, parlém clars ¿A quí?

—A n' en Miquel.

—¿A n' en Miquel?... ¡Ah, vamos!... Vols dir en Mitja-galta... ¿Jo? ¿Qué vols que li hagi dir?... No veus qu' es ell que s' ha donat vergonya de venir! Fins demostra tenir més sènderi que tu, no acostantse.

—Oh! Encara deurá venir.

—Sí; espéral—exclamá ab to de mofa 'l patró.

Lo ball acabá sens cap més incident.

VI

Aquella capritxada del Feló, de sortir á pescar justament lo segon dia de festa, no va venir prou be als tripulants de la seva llanxa. No obstant, ningú feu falta á l' hora de varar. En Mitja-galta, que sabia que per ell se feya la festa, fou lo primer en compareixer.

Los seus companys vinga ferli broma de lo que ja corria en boca de tots lo dia avans per l' envelat; aixó es: que en Mitja-galta havia de ballar un ball ab la promesa del Feló. Era

una d'aquelles coses que hauria de tenir miradors; més que si anés al poble aquell papa-diners dels jochs de mans, ó la companyia de saltimbanquis, que aquell any no s'havia deixat veure.

La Lluïsa no havia anat al ball del matí, y era tant com natural. A més, prou li hagueran omplert lo cap á copia de preguntas sobre l'extrany determini del Feló.

Ella be prou sospitava la causa.

«Pobre xicot!...—pensava, mentres per la finestra del seu quarto guaytava la mar en la que al lluny se veyia la llanxa del Feló rumbosa y aixerrada, brassejar mar endins— ¡Pobre Miquel!... Quí li diria que avuy lo farian sortir?... ¡Oh!... Lo que es aquesta 'l Feló no me la portará al molí... Ell se pensa que ab mí hi ha de jugar... Sí? Esperat, maco!... Encara no 'm coneixes. No estich pas per aguantar mals humors de ningú...

Després d'un rato de silenci, tornava á meditar vejent allunyarse cada vegada més la embarcació.

«¡Oh!... y son capassos de quedarse en mar tot lo dia!... Tot porque no poguéem ballar en Miquel y jo... Com més va, més fástich me fa aquell xicot. Presumit y orgullós!... Hont va 'l poca solta! Sino porque no 'n tinch ganas, ara aniria al ball y 'ls ballaria tots ab un altre qualsevol... Ves si me 'n fa de por. Beneyt!... Pero com que tampoch hi hauria 'l Miquel...

Fins aquí arribava la minyona en sas caborias, quan de sopte vejé arribar al portal de sa casa la Agneta y la María-Angela, molt ben empolaynadas y acompanyadas de la mare de la última, que li feren senyas porque baixés.

L' Agneta y la María-Angela eran cosinas; la una rossa com un fil d' or; l'altra més moreneta; pero totes duas bonicas y xamosas fins á desdir.

—¡Vosaltres per aquí!—feu la Lluïsa al ser á baix—en bona fe que no us esperava pas...

—¡Oh!... Volém que vinguis ab nosaltres.

—¿Ahont, al ball? No pot pas ser.

—¿No pot ser? ¿Per qué?

—Perque no 'n tinch ganas, vaja...

—Ca!... Be prou que 'ns ho pensém. Es porque no hi tens lo ballador.

—¡Y ara!... Fuig dona!...

—Sí; fuig, dona, que t' agafarán—feu la María-Angela: la més aixerida de las duas:—Vaja; vaja; no t' hi pensis gayre, y aném...

—No, noyas, no... Més val que 'm deixeu estar y vos n' aneu... Mireu que 'l sarau ja estará comensat...

—¡Oh!... Nosaltres ray que no tením compromís... Vaja; no 'n parlém més, y vesteixte.

—Y sí, dona; válgam Deu!... No 't dirá pas res per aixó 'l Felo—feu la mare de la María-Angela.

La Lluïsa al sentir lo nom del seu promés, aixecá las espatillas en senyal d' indiferencia.

—¿Quí... 'l Feló?... Tant me fa que digui com que no digui!... Té; no més per lo que haveu dit, are hi vull venir... Esperéume una mica.

Al cap d' un quart las tres xicotas, alegres y bonicas com tres aucells de bosch, arribavan al envelat.

Havían tocat tres ó quatre balls.

—¿Sabs que fa molt estrany que justament avuy li hagi vingut la deria de sortir á pescar?—digué l' Agneta á la Lluïsa.

—¿No veus que ell ho es tant d' estrany? No n' es molt que no fassi sino estranyesas.

—¡Ola, ola!... Trobo que parlas del teu xicot ab un to... ¿Que haveu renyit potser?

—No 't diré renyit, pero...

—Vaja, alló; quatre parauletas.

Mentres aixís parlavan, la orquesta comensá una americana. Dos ó tres minyons se dirigiren al grupo de las nostras tres conegudas y tragueren á ballar á las duas cosinas. La Lluïsa no hi volgué anar.

—De prompte 'ls ulls de tothom se fixan en un jove que arribá, molt ben mudat y rumbós y 's dirigeix desseguida al lloch que ocupava la Lluïsa.

—¿Vols ballar, Lluïsa?—li preguntá.

—¡Miquell!—feu la filla del Ventura, ab accent de la més gran admiració.

—Jo, sí... No t' extranyi!... He volgut demostrarte que tinch paraula...

—Pero ¿no havías sortit ab la llanxa?

—¡Oh!... Y tal si havia sortit... Pero jo no contava ab la mastralada... La mastralada m' ha salvat.

—¿Qué ha succehit?...

—Casi res... Quan hem sigut ben endins, comensa á bufar lo llevant y desseguida vinga arriar la vela. En Feló y jo estavam de costat: la barca estava ben decantada de babor y casibé tocava á l' aygua... Lo Patró ab la veu de mal humorat que 'm parla sempre, ha fet:—¡Surt d' aquí, ximple! ¿Que no veus que fas nosa?—Jo no he dit res; pero he pensat ab tu, Lluïseta; sense saber per qué. «¡Ves qui m' ho tenia de dir que per aquest poca solta faltaria jo á la paraula que vaig donar ahir á la Lluïsa!» Encara no havia pensat aixó quan me veig venir á sobre la vela y 'm dona tal revolada que 'm tira a l' aygua... ¡Lo Feló havia girat lo timó y s' allunyava perque jo no pogués tornar á bordol... ¡Pobre xicot!... No contava ab que jo per nadar me desafió ab qualsevol, y ab cosa d' un quart escás he arribat a las rocas d' Ocata... A horas d' ara prou ell se pensa que 'ls peixos se m' han menjat de viu en viu...

La Lluïsa escoltá plena de sobressalt la relació del Mitjagalta: després li dirigí una mirada plena de tendresa y li digué:

—Encara no hem ballat.

—Sí; tens rahó... No me'n recordava—feu en Miquel. Y's posaren á ballar.

—¿Estás content ara?—digué la Lluïsa al Miquel, un cop acabada la americana.

—Si y no.

—¿Cóm s' entén?

—Estich content perque hauré ballat un ball ab tu... Pero no n' estich perque ja no podré ballarne cap més.

—¿Quí t' ho ha dit aixó?

—¡Oh!... Prou que ho veuré quan arribi 'l teu promés.

—¿Y t' ho has pensat?... Donchs escolta: are no més per punt vull que tornis aquesta tarde.

—¿Quí jo?... No t' ho pensis pas.

—Donchs jo ho vull, y vindrás: los hem de ballar tots.

Lo minyó no sabia lo que li passava... ¿Era aquella la mateixa Lluïsa del dia avans?... No podía ser: potser ell estava somiant y no ho sabia.

—Mira, Miquel. Tocan una masurca. ¿Aném á ballarla?

En Mitja-galta 's fregá 'ls ulls per convencers de que no somiava, sino que estava ben despert, y oferí 'l bras á la filla del Ventura

La galana parella, entre la sorpresa de tothom, se perdé en mitj dels balladors.

Lo Feló estava desbancat.

La mastralada havia salvat á en Mitja-galta.

RAMON CÓ Y BORRELL

FULLAS SECAS

Tendras y sorollants, móvil corona
erau ahir del alba gegantina
que sa brancada exten en la ribera
entre esbarzers y verns y jonchs y ortigas.
Vos separá del arbre en que nasquereu
lo primer baf de la tardor impía
y avuy marcidas, secas, groguejantas,
serviu á la malesa de catifa
ó ab la mansa corrent de la riera
devallau cap al mar. Sí, engelosidas,
las salicarias que ab vigor arrelan
en la ribera, navegar vos miran,
es que ignoran ¡oh fullas! lo que es pena,
es que may han sentit la melangía
del que sens rumbo per lo mon divaga,
del que per forsa de sa patria emigra;
es que, insensatas, apreciar no saben
la inmensa sort, la imponderable ditxa,
d' aquell que ha vist transcorre sa existencia
en la casa payral, prop sa familia,
l' aygua bevent de la corrent mateixa,
menjant lo gra de la mateixa artiga.

JOSEPH CORTILS Y VIETA

LA CREU DE MATAGALLS

—Ja hi acabém de ser: d' una pitrada,
arribarém á dalt de la pujada
que la vista no l' hau desde eixas valls.
Ja 'ns toca 'l vent qu' aquets penyals escombra:
y envía als nostres peus sa llarga sombra
la solitaria Creu de Matagalls.

Aquí llevat, fill meu, la barretina;
qu' estas ramors que van d' alsina á alsina,
quan fan mourer com ara aquesta creu,
son la potentia veu de las montanyas,
que puja de cent pobles y cabanyas,
á n' aquesta hora 'ls pensaments á Deu!

¡Agoyta, te! Escalabornada, antiga,
boscáll que 'l torp per segles lo fustiga,
al cap de munt brandeja com un flam.
Potsé una nit en udolant tempesta,
àngels del cel, colcant lo tro feresta,
l' han duyta al cim del mon per parallamp.

No ho sap ningú: ja 'l meu padrí li veyà:
y diu qu' en aquell temps la gent se creya,
qu' un jorn de dol inmens hi va sortí.
Quan atuhida per injusta guerra,
host forastera 'ns garrotà la terra,
y 'l rey de Catalunya era 'l butxí!

Diu que 'l sol no va eixí aquella diada:
fins l' ombra de la nit fugí espantada
de la foguera de las nostras lleys.
Y no 's gosavan moure al bosch los abres:
y sols feyan esment munts de cadàvers,
de nostras llibertats, y nostres reys!

Després d' aquell ultratge sense exemple,
quan va callar lo coure dalt del temple,
engrillonats los camps y las ciutats,
los qu' ahí anavan á la mort frissosos,
ploravan d' ira noble esquitxos fosos;
ab la cadena dels coltells lligats.

Ploravan sanch del cor vells y donzellas:
com plany de dol pujava á las estrellas
de la ferida pàtria 'l ronch suspir...
Quan los núvols trencant son llarch rosari,
va veurer Catalunya 'l seu calvari:
la creu dalt del Montseny vejent lluhir!

Oberts á tots los vents sos amples brassos,
aquesta terra mártir sentí 'ls llassos
que l' estrenyían ab l' amor de Deu.
Y l' esperança 'ls cors torná fer viure.
Los fills veurán á Catalunya lliure:
qu' es seny de redempció la santa creu!

S' han mort los temps y 'ls héroes: nova lleva
per anys y panys aná vetllant sens treva,
de l' amor patri 'l monument sagrat.
Y es l' hora avuy que no ha baixat encara,
d' allá hont la veritat adolla clara,
la nova del perdó y la llibertat.

¡Qué sab un dels juhís de Deu! del dia
qu' aqueix poble fidel acabaria
lo penitent romiatge del doló!
Si fou aquesta una nació tant alta,
qu' encara 'l mon avuy son dol exalta,
Deu n' ha volgut més llarga l' expiació!

Eix foch de ton pit jove es l' esperança:
més falta un gra al platet de la balansa,
perque 'l Jutje de reys nos torni 'ls drets.
Hi falta un granet d' or dels temps dels avis:
lo cor d' aquells patricis forts y sabis
faría grans y lliures á sos nets.

Prou que 's coneixerá si podem serhi.
Quan vegis qu' assí baix no més imperi
de l' honradesa antiga 'l sant amor;
quan en los fronts espurni la sabiesa,
y siga 'l tremp dels pits la fortaleza,
dels deu grans manaments á l' escalfó.

Podrás ben dir, fill meu, que no t' enganyas.
Llavors tornaran sé aquestas montanyas
mirandas de la patria, y horts del cel.
Llavors, oh, qui pogués á boca plena
vení' á respirá al cim de la carena,
los ayres purs y frescos com lo gel!

L' alé dels vents de la planura xorca
del llunyá mar, durá desde Mallorca,
ruixadas de petons al vell Puigmal:
y tirarán sas flors las punxagudas
crestas de Montserrat, á las Agudas;
als peus de Sant Miquel y Sant Marsal.

Aquell gran dia, 'l sol sos raigs de festa
espargirá com boyra de ginesta
sobre las fondas planas desd' aquí.
Y volarán los sons de las campanas,
y somriurán eixas ciutats llunyanas,
ab las blancas clarors del dematí.

Assí de dalt, com una feble broma,
ram d'olivera al bech d'una coloma,
la gent hi veurà encara aquesta creu.
Y la veurà com mística embaixada,
que du de part de Deu una abrassada,
als pobles redimits de sota seu.

Després, quan surti 'l sol un altre dia,
potser dirán:—¡No hi es la creu que hi havia,
de Matagalls á n' al turó ferreny!—
Haurá volat al cel com una aresta;
com borralló de neu, de la congesta
que extén son caputxó sobre 'l Montseny!

Y va callá 'l bon jay de la montanya;
tombant pel viarany de sa cabanya,
servantli 'ls trémols passos lo seu fill.
Y un raig de llum del mar de Barcelona
vingué á cerclar com esplendent corona,
son front, de l'honra de la patria espill.

Allí enllá s'esborrava en la planura
l'or dels sembrats, dels boscos la verdura,
dels mars lo blau, del cel lo tornassol:
y embolcallavan ombras de tristesa
de Vich fins á la platja ampurdanesa,
aquell mitj mon de terra de tot vol.

MARTÍ GENÍS Y AGUILAR.

FESTA MAJOR

MEMORIAS D'UN SENYOR MESTRE DE LA PLANA DE VICH

I

AQUELL any (ara deu ferne sis ó set) si que hi volia anar de totes passadas; de días de festa major no 'n passen gayres pels pobres *Senyors Mestres*, y ja que alas-horas se 'm presentava una bona ocasió, no era pas cas de deixarla passar: ¡quí sab quan se m' hauria tornat á presentar!

Eram, donchs, á la vigilia de Sant Pere, y ja feya tres ó quatre días qu' estava examinat, y, encara que mal m' está 'l dirho, m' havían donat la nota de *Benemeritus*, lo qual, tractantse d' un estudiant de pagés que, entre 'l camí, al hivern ab frets y boyra baixa, al istiu ab una calor abrusadora, y la canalla y la *mestressa*, y altres mil inclemencias que 'm callo, té poch temps y encara més pocas ganas d' estudiar, era un verdader aconceixement.

Los que están dintre de la ciutat ja es un' altra cosa; si no estudian es porque no 'ls dona la real gana, de temps ray... Ab lo que 'ls sobra ja me 'n aconsolaría, no 'n desitjaría més.

Peró, vaja, deixemnos d'aquestas filosofías, que 'ns allunyarien del objecte, y aném á lo que fa 'l cas.

Los de la Vila, qu' era la casa ahont un servidor de vostés estava de *Senyor Mestre*, no volían de cap de las maneras que me 'n anés.—Passeu l' istiu aquí—me deyan. Peró jo ja n' estava tip y cuyt del hivern, y no 'm quedavan pas ganas de quedarmhi al istiu, perque, *vamos*, pensava, si durant l' any, que no més t' hi estás, com aquell qui diu, una estoneta al dematí y al vespre—*Senyor Mestre*, aixó; *Senyor Mestre*, alló—sempre 't saben feyna, pitjor será al istiu, temps de vacansa, que t' hi estarías, si no tot, la major part del dia. Y, si tinch de dir la veritat, lo treballar (materialment s' entén) no m' agradava alashoras, ni m' ha agradat may.

A més de que á casa sempre es á casa, y com á casa no hi há en lloch del mon. Y jo, no hi havia estat del Setembre ensá y no cal dirho si ho anyorava.

Bé es veritat qu' eran pobrets. No obstant, contava passármela mellor que á la Vila. Més que més si hi anava 'l senyor oncle, Mossen Joseph, lo qui sempre tenia alguna pessetona pel nebot estudiant. Deu n' hi do, bona fretura que 'm feyan.

II

Aixís es que 'm vaig despedir, fins al Setembre, de la bona gent de la Vila, y, agafant lo farsellet de la roba, cap á casa faltà gent.

Vuyt horas ben cumplertas, y que no se 'n podía deixar res, me tocavan de caminar, prou hi anava 'l cotxe y matxos de sella, pero 'ls recursos m' obligavan á anar a peu. Duya no més que vinticinch ó trenta céntims (nou ó deu quartos, com deyan alashoras) que días havia guardava com si no 'ls tingués, y que servirían per beure algun tragueta, per tráurem la pols de la boca en algun hostal de mala mort de la vora de la carretera.

Sota un sol calentó, com acostuma esser pel Juliol, y en mitj de las inmensas nuvoladas de pols que s' aixecavan arreu

en la carretera, y que 'm deixavan, com ja 's pot comprendre, brut de cap á peus; anava fent mon camí sense encantar-me massa á contemplar las pomposas pinedas y rouredas que s' aixecavan magestuosas á un y altre costat del camí y en las quals cantavan de bell ayre las cigalas, fent ab llur monótona y fastigosa piuladissa més aburriment, y semblant que picava més lo sol, que 'm feya caure ben seguit las gotas de suhor cara avall.

Lo que ve de gust no cansa, diu l' adagi, y es pla ben veritat, puig casi bé sense adonarmen, allá envers posta de sol, ja 'm trobava á l' envista del meu poble. Encara no feya un any y ja 'm semblava que 'n feya deu que no l' havia vist.

Entrant al poble, tothom:—¿Qué tal, Jaumet? també has volgut venir á festa major, tantmateix?—Y 'm torbavan una mica aquí, una mica més enllá, fins que, passant pe 'l davant de cal Geroni, sento en un dels balcons:—Ola, Jaumet, ¿qué tal? Puja, puja.—

—No pot esser—vaig respondre, alsant la vista;—encara no he anat á casa; hi arribaré a correu y tornaré desseguida.

Vaig arribar á casa, y en bona fé que vaig donarlos una sorpresa, puig que ningú pensava en mí; per descuyt no 'ls ho havia escrit; ja hi havia 'l senyor oncle y qui sab los convidats y allá cop de preguntes del Seminari, de la Vila y dels exámens. Jo, més trempat que si hagués tret la rifa grossa de Madrid, vaig tráurem la *papeleta* de la butxaca, y al ensenyarlos la nota tots quedaren ben contents, sobre tot lo senyor oncle que va ferme unas quantas sabias advertencias de que anés seguit y no 'm deixés enganyar per la peresa, qu' ell sempre me protegiria, y no li faltaren ab los consells alguns ralets que, entre satisfet y vergonyós, vaig ficarme totseguit á la butxaca.

Alashoras vaig fer, mentres anavam conversant, una bona beguda per recobrar las forsas perdudas pel camí, y al cap de una horeta ja 'm trobava á cal Geroni. Era á cal Geroni una de las familias que més figuravan al poble y á més uns excellents cristians. Moltes vegadas, junt ab lo senyor Rector, hi havia anat á passar l' estona, y d' aixó venia la nostra coneixensa y amistat.

Lo Geroni era un home molt sabi é instruït, com que

allavors feya de secretari del Ajuntament. Arribat, com dich, y després de fet lo com va y com ve.—¿No ha sabs pas?—digué en Geroni.

—No sé qué voleu dir—li vaig respondre.

—Donchs sí, tením á don Ramón per aquí; avans d' ahir va arribar.

—Y ¿qué hi ve á fer?

—Home, á festa major, y tal vegada passarà l' istiu en alguna de las propietats que te per aquí.

—¡Oh! aixís no es sinó mellor; no faltarà una festa ben lluhida.

—Tu be ho dius, però 'm sembla qu' encara no ho será com los altres anys.

—No ho sé, pero 'm sembla...

—També m' ho semblava á mí avans, pero ara... Ara don Ramon ja es tot un altre. Com, ja sabs, d' ensá que s' ha estat y s' está á Madrid, ja no estima tant al nostre poble; si hi ve, es únicament per esbargirse y res més. Lo dia que va arribar, varen anar á ferli visita l' Ajuntament, lo senyor Rector y 'ls principals del poble. Jo també vaig anarhi; y allá un, no sé quí, va dir que, tota vegada que no s' havia trobat predicador, podria fer lo sermó 'l seu capellá, puig has de saber que ab don Ramon ha vingut també un capellá de Madrid per estiuhejar juntament ab ells. ¡Qué va haver dit! Desseguida hi prengué cartas lo dit capellá y tot va quedar arreglat; aixís es que tindré un sermó castellá.

—No me 'n sé avenir: un sermó en castellá, lo mateix que si no hi haguessen predicadors bons á Catalunya.

—Es lo que dich jo, y, á haver gosat, allá mateix hauria dit rodonament que no 'm semblava prou del cas.

—Es ben be de doldre que sols una vegada l' any ve un predicador foraster y encara aquesta vegada haja d' ésser castellá, que es igual que si no 'n vingués cap, puig la majoria no n' entendrán lo que 's diu ni una paraula.

—Be es veritat que es una vergonya que per un mesquí interés que no val la pena, s' haja de privar á aquest poble de sermó en sa festa major, pero, com nosaltres no hem tingut art ni part en aixó, ni, volentho, podríam remediarmo, aconsolemnos y Deu ja pagarà, com cal, als que 'n tenen la culpa.

—Veig que se 'ns ha fet vespre, y á casa potser estarán ab ánsia; aixís es que ab lo vostre permís me n' aniré.

—Tu mateix, pero tórnans á veure.

—Sí, ja tornaré; penso passar tot l' estiu aquí. Vaja, bona nit.

—Bona nit y moltes.

Y, sense torbarme, vaig atravessar lo poble, notantse ja pels carrers gran moviment, dirigintme á casa que ja feya estona m' esperavan per sopar.

III

L' endemà, á quarts de deu, los carrers estavan plens de gent, que, tota endiumenjada, se n' anava al Ofici, fora d' alguns, més curiosos que 'ls altres, que s' estavan devant de la casa del Ajuntament, esperant que aquest sortís. Jo també, acompanyat dels de casa, vaig anar cap á Ofici. L' Iglesia, be es veritat que no peca de gran, pero quedá plena com un ou, presentant un aspecte encantador.

Lo sacristà s' hi havia lluhit de debó; las pilastras totas endomassadas, los altars adornats ab bonichs gerros de flors que, ab llur suau perfum, omplían las naus del temple.

L' encesa era extraordinaria; lo número dels ciris, guarnits, la majoria, ab papers de colors llampegants, no baixava de cinchcents. Prou que ho deya tothom que cap any s' havia vist que l' Iglesia fes tant goig.

Tocá un magnífich Ofici la cobla d' en Roig, que havia vingut de per vall.

Després del Evangeli vingué 'l sermó, y ja vos asseguro que era cosa digna de veure y sentir aquells moviments, aquella pompositat de paraulas y frases del fogós orador, á qui tothom escoltava ab religiós silenci, si be que també ab una mica d' impaciencia y ganas de que acabés aviat.

Entre una cosa y altra, era ja ben á la vora de la una quan sortíam. Al devant de l' Iglesia, com s' acostuma en los pobles de fora, hi havia gran munió de gent que ab prou feynas

se podia passar, y allà, tot fent lo cigarro, cada hu hi treya la seva; l' un parlava del vestit que havia estrenat fulano, l' altre de la música y algun també del predicador, y d' aquets vaig sentirne més d' un que deya:—¡Renoys, quina prédica! No se n' havían sentidas gayres de tan bonas en aquest poble.— Segurament que ho deya per aquella rahó de *aixó es bo perquè no ho capeixo*.

No vaig voler fer més lo tafaer y vaig anármen cap á casa; mes, tot marxant, vaig trobar al avi Puig, y, com que eram prou coneguts, vaig preguntarli:

—¿Qué tal, Francesch, qué us n' ha semblat del sermó?

—Noy, si vols que 't parli ab franquesa, no sabria qué dirten; ell s' ho sab; lo que es jo no n' he entés ni una paraula:

—Hi ha poch á fer; un altre any no ho será, si á Deu plau.

—Si Deu ho vol.

I V

Quan ja acabavam de dinar comparegué 'l senyor Pepet, mestre del estudi del poble, y, després de moltes ceremonias, se 'm posá devant per devant, y, está clar, la conversa recaygué sobre lo del dia. Era 'l senyor Pepet un castellá que ab empenyos havia arribat á obtenir lo títol de mestre d' estudi, un home que, ab l' importancia que 's donava, hauria pogut arribar á ser ministre de Madrid.

—Avuy sí que deu ballar per un peu, porque han predicat en la *bella* parla de vosté—vaig dirli.

—Jo ho crech, y que ha estat una verdadera *pieza oratoria*.

—Será lo que vosté vulga, pero en un país hont se parli 'l castellá está be, aquí no.

—Vejam cóm m' ho explica.

—Escolti, ¿quín es l' objecte principal d' un sermó?

—Lo be y profit dels oyents, ó sia d' aquells per quí 's fa.

—Donchs, essent aixís, ¿quín profit haurá fet lo sermó d' avuy que ab prou feynas l' han entés una vintena escassa de personas? Cap, lo mateix que si no n' hi hagués hagut.

—Pero es tan bonich lo castellá...

—Prou, ja li concedesch, pero aixó no es rahó suficient perque á Catalunya s' hi predique. O, sino, ¿per qué no ho fan, per exemple, á Fransa, Italia y altrás parts?

—No ho fan, senzillament, perque tenen llenguatje propi.

—Y llenguatje propi tením també aquí á Catalunya, gracies á Deu.

—Es que... es que...

—Es que vosté no sab qué dir y m' ha de concedir que está fora de lloch un sermó castellá á Catalunya.

Quí sab ahont hauríam arribat si no hagués sigut lo toch de Rosari. Nos alsarem de taula y 'ns n' hi anarem; no hi havia ben be tanta gent com al matí, pero tampoch hi escassejava. Explicava 'ls misteris un Rector de las parroquias vehinas en nostre matern llenguatje, y semblá que ja quedava vindicada la mitja profanació, feta al matí, de la nostra trona.

Després hi hagué una professó ben lluhida, y, acabada, un quants fochs artificials al devant de la Rectoría, pagats pel senyor Rector.

Eran las nou del vespre quan s' hagué acabat tot. També hi havia ball, no sé ahont, pero, com era una funció que no cuadrava ab lo meu carácter, ni tan sols vaig acostarmhi.

Aixís es que vaig anármén á retiro, deixant per gent més divertida lo que venía després.

ALBERT JOANICH

MISSATJE D' AMOR

I

Adeu poncella gentil
¡qué n' ets de malaguanyada!

En Janot s' ha enamorat
d' una nina de la plana,
no la gosa demanar
puig lo coratje li manca.
La donzella gravat te
lo nom d' en Janot á l' ánima;
¡be s' ayman sos tendres cors!
¡sos ulls may poden toparse!
Poncelleta á mitj badar
per altra ets malaguanyada.

Quintaren á n' en Janot
dimars de l' altra setmana,
malastruga fou la sort,
ha de marxá á terra estranya.
Be li sab greu de deixar

sa vileta y los seus pares,
més greu encara li sab
allunyar-se de l' aymada.
Mentres ell fou al servey
un hereu de l' encontrada,
demaná per maridars
ab la nineta, als seus pares.
No li fou negada, no,
la nina temps ha esperada,
lo prop diumenge vinent
trona avall ja me 'ls tiravan.
Poncelleta á mitj badar
per altra ets malaguanyada.

En tant lo pobre Janot
tot aixó encar ignorava,
resolgué un jorn enviar
missatge á l' enamorada.

II

De la boda arribá 'l jorn,
tot eran crits y gatzara,
l' hereu Met era casat
ab la nina de la plana.
Quan foren á mitj convit
lo correu dugué una carta,
una carta per la núvia
ben tancadeta y sellada.
Poncelleta á mitj badar
per altre ets malaguanyada.

La desclogué somrisent,
mes, ¡oh Deu! quina fletxada
al llegir al cim de tot
mots d' un amorós missatge:

—No t' ho havia gosat dir
nineta que t' estimava,
avuy t' ho dich ab escrit,
lo que no gosí ab paraulas.—
Caygué en terra basquejant
ab la má al cor aferrada.
No havia passat un quart
que brandavan las campanas.
Adeu poncella gentil
be n' ets de malaguanyada.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

FESTA

POESÍA DISTINGIDA AB LO SEGON ACCESSIT Á LA «FLOR NATURAL»
EN LO CERTÁMEN LITERARI D' OLOT D' ENGUANY.

A la bona memoria de mon avi matern.

¡Que me 'n vaig tornant de vell!
¡que 'm pesan los anys, que 'm pesan!;
de tants que 'n tinch al demunt
ja 'm fan acotar la testa.
Si passo pel cementir,
mos ulls, ¡qué llágrimas vessan!;
si un clot veig cavat de nou
sembla que 'm crida la terra;
sembla que 'm crida y 'm diu:
—¿Qué fas? ¿qué no vens ab *ella*?—
¡Pobra esposa! Qué temps fa,
qué temps fa que no 't puch veure!
Ja pot venir, badant flors,
la bonica Primavera;
de dintre 'l pobre cor meu
no 'n pot fugir la tristesa.

Mes, una diada al any
la tristor del cor deserta:
es lo dia que al poblet
la festa grossa 's celebra.
Y es que á la casa payral
tots los meus fills s' hi arreplegan,
mos fills, que guanyan lo pa
fora del poble ahont nasqueren.
De bon dematí, ab l' hereu
ja sortím fora de terme,
mirant si 'n veyém algun
enllá de la carretera.
Si no se 'n veu venir cap,
mon cor ni tan sols alena;
si es que se 'n ovira algún,
¡ab quina forsa batega!

Aixís que han arribat tots
nos encaminém al temple,
al banch de nostres passats
anantnos tots junts á seure.
Al un cap m' hi poso jo,
al altre, l' hereu s' hi assenta
y entremitj, los altres fills
ab los fills seus los que 'n tenen.
Y entretant, per esperar
á que l' ofici comense,
del goig de véurens tots junts
ne dem mercés á la Verge.
¡Patrona de mon poblet,
Mare de deu de Setembre;
¡quín dia es per mí de goig
lo dia de Vostra festa!

L' Ofici al ser acabat
sortím tots junts de la iglesia;
¡y cóm somriu la altra gent
ab ma fillada vejentme!

De ser á casa al bell punt,
obrí'm lo balcó, per veure
ballá al compás del fluviol
la dansa de nostra terra.
Y en tant que tots los meus fills
lo temps que eran nins remembran,
los fills d' ells, picant de mans,
sobre ma falda s' asseuhen.
Sentint que 'm diuhen padrí,
veig que soch á las vellesas,
y de tant que estich content,
que 'm vaig tornant jove 'm sembla.

A la tarde, aném tots junts
á resar, damunt la terra
que cubreix lo cos que fou
de mos fills tendra mareta.
Y á casa nos entorném,
de tristor l' ànima presa,
mes las riallas de mos nets
tornan á posa'ns alegres.
Després, al ser á sol post,
á despit dels anys que 'm pesan,
la festa per coronar,
ne faig una de las mevas.
Una sardana ballém
jo y tota ma descendencia,
no deixanthi entrar ningú
fora 'ls de la parentela.

Mes, ay, arriba 'l nou jorn,
los fills altre cop desertan
y á dintre 'l nostre casal
torna á regnar la tristesa.
Los aném á acompanyar,
ab l' hereu fora de terme...
y 's perden un altre cop
enllá de la carretera.

Mentres se van allunyant,
¡cóm sufreig l'ánima meva!
Quan de vista 'ls he perdut,
faig aqueix prech á la Verge:
—Patrona de mon poblet,
Mare de Deu de Setembre;
feu que d'aquí un any, tots junts,
los puga tornar á veure.

JOSEPH MORATÓ Y GRAU.

ES CIENCIA MODERNA...

Arrabassar del mon la creu sagrada;
malehir fins de Deu, la llum divina;
sepultar al abím, l' hom que camina
en busca d' una gloria desitjada.

Enderrocar los temples y oratoris;
arrastrar per lo llot, fins las imatjes:
espargir flamejant ruhentas ratges,
tornant cendra, convents y expiatoris.

Perseguir y abolirne la milícia:
fer trossos dels vells códichs que te 'l poble;
possehir lo viciat, tant com lo noble,
y cada hu, ab son seny, fers la justícia.

Fer de la propietat causa comuna;
menar la humanitat sense cap guia;
creure que la familia es sols follía,
donant l' amor sens fre, per més fortuna.

Odiar á mort la patria, y aborri-la,
l lensar dels pedestals totes sas glórias,
y escupint en los fulls de sas historias,
ab ironía vil, més escarnirla.

Tornarse boig, creyent que vindrá l' hora
que en caos hem d' enténdrens milló encare;
y posar de relleu, vilesa clara,
perque 'ns dongui sols carn... carn, per penyora!

VALENTÍ BAULENAS Y VINYAS

LO CASAMENT DEL HOME-PEIX

(Traducció del francès.)

FA uns quants anys que no hi havia en tot Petersbourg, més elegant y divertit saló que 'l de la jove, bella y original primpcesa Zénaïde Miloff. Desde sa arribada á Sant Petersbourg, allí 's reunían tots los extrangers d' alguna consideració.

Entre 'ls hostes més assíduos de la primpcesa se distingí un fill d' Albión que passava per germá d' un célebre lord, y com á propietari de grans plantacions de patatas á Irlanda. Ningú 's recordava del seu apellido, perque pera pronunciarlo calía sapiguer refilar com un canari; aixís es que se 'l anomenava senzillament *sir John*.

Sir John era un jove de atléticas formas, tirant á rojench, de cara rosada y molt trempat. No 's podia pas judicar de son modo de parlar, puig que s' havia acostumat á expressarse ab una especie de grunyiment amistós, prolongat y molt agradable. Escoltava atentment la conversa, pero no hi prenia part més que ab duas frases: «Jo us estimo» dirigintse á la primpcesa, y «Jo l' estimo» responent á tot lo que á ella 's podia referir.

La primpcesa 's divertía molt ab son hoste en quín veyá

un d'eixos originals fills d'Inglaterra que 's prestan á tan xocants anécdotes. Altrement no passaren gayres mesos després de l'arribada de sir John á Sant Petersburg, que ja corregué la veu de que havia fet una proposició formal á la primpcesa y de que ella havia contestat ab una negativa.

Tots los pretendents á la má de la simpática primpcesa se alegraren de la nova, esperant veure desapareixer al anglés, mes no contavan ab la persistencia británica. Sir John continuá com sempre. Los gelosos trobaren sa insistencia de pessim gust, y ho manifestaren á la primpcesa. Ella respongué que no veyá motiu pera rebutjar a un home qual única falta era l'estimarla, afegint no sense satisfeta coqueteria, que estava segura de que bastaría una petita indicació de sa part pera que l'anglés se distingís per algun d'eixos actes heróichs de que no era capás cap de sos adoradors.

—Veyám, donchs. Feu un ensaig, esclamá un jove metje rus, Ivanoff, que semblava més íntimament distingit per la primpcesa.

—¿Quína me 'n podria pensar? se preguntava en alta veu la jove, tot picantse 'l front.

Vosaltres sabeu que dintre algunas setmanas jo marxo cap á Inglaterra y que faré 'l viatge per mar. Lo barco no farà escala al lloch, puig aném directament á Londres. Si sir John, sense embarcarse ab mí, y sense amagar-se en lo barco se troba á bordo avans de ma arribada a Londres, allavors jo seré sa esposa.—

La primpcesa reya alegrement de son desaffio.

—Me sembla que no 'm poso pas en perill, deya ab un gesto insinuant.—

Lo metje Ivanoff comunicá á sir John, en anglés, l'ultimatum de la primpcesa.

—Aixó es irrealisable, respongué l'anglés.—

No obstant tragué sa cartera, n'arrencá un full, hi escrigué la proposició de la primpcesa y li demaná que firmés lo contracte.

La jove 's turbá y consultá ab la mirada al metje.

—No tinguéu cap temensa, li digué aquest: es com si li proposéssem un viatge á la lluna. Además, com mas ocupacions me cridan á Inglaterra, jo vos acompanyaré, sens perdre de vista á sir John.—

La prímpcesa firmá 'l contracte.

Durant tota una setmana no 's vejé al inglés, mes alguns días avans de la marxa de la prímpcesa, reaparesqué en trajo de viatge. Manifestá que aquell mateix vespre s' embarcava en altre paquebot y que havia vingut á despedirse.

—A reveure! respongué la prímpcesa; jo espero que no vos transformareu en una gavina, únich medi que teniu de realisar ma proposta. —

Per tota resposta sir John acostá atentment la má bufona de la jove á sos llabis. Quan aixecá 'l cap tenia las galdas ben vermelles y dintre sos ulls flamejava 'l foch d' una enérgica resolució. Era evident que l' home estava bojament enamorat.

L' hermosa donzella estava á pesar de tot un xich emocionada, y pregá al metje que acompanyés á sir John pera assegurar-se de sa partida.

Dos días després la prímpcesa y 'l metje s' embarcaren en lo vapor de la companyia Wilson que feya 'l servey de Petersbourg á Londres. Feya un temps espléndit y la navegació 's verificava ab tota rapidés, per lo que 'l jove rus no pogué menys de descobrir alguna inquietut en sa companya de viatge.

L' interrogá 'l metje, mes ella 's limitá á preguntarli si ell estava segur de que sir John no podria arribar fins al barco.

Ja 'l viatge tocava á son terme, quan un dia de bon matí Ivanoff notá certa agitació dintre 'l vapor. Per diferents llocs del barco lo capitá, lo segon y molts mariners provehits de ulleras estavan mirant curiosament al lluny de la mar.

—¿Es á dir que no veyeu res? digué 'l capitá mirant atentment ab sa ullera.

—Res enterament,—respongueren los mariners.

De cop lo capitá 's dirigí á son pont y cridá.

Lo barco virá de bordo.

Lo metje rus baixá á son camarot, prengué una ullera de llarga vista y al tornar sobre cuberta vejé... ¿qué dirían que vejé?

Uns deu metres enllá del barco per sobre las onas lo cap rossench de sir John, cubert ab barret de copa alta, y ab un cigarro encés sota son roig mostatxo. Sota las aixellas portava

un cinturón de salvameut y á son costat surava un drap blanch que acabava de deixar.

—*How do you do?* (¿Cóm ho passéu?)—cridá al distingir á son rival.

Mentrestant los mariners li havían tirat un cap de corda y sir John fou pescat com un tauró. Una gran riallada saludá sa aparició sobre 'l barco.

Tot lo cos de l'inglés estava amagat dintre un sach de goma elástica que havía cusit al cinturón salva-vidas, y son cap eixía d'aquella capsa com lo d'eixos diablets de mallas que espantan á las criaturas. Se desembarassá rápidamente de son embolcall, dirigintse á donar una encaixada al capitá.

—Dispenséu mon capritxo, li digué, tot trayentse de la butxaca una cartera ben plena de bitllets de banch. ¿Hi haurá un camarot per mí?

—Ab diners se troba tot lo que 's vol, respongué 'l capitá ab benévol somriure.

—Doctor, digué l'inglés dirigintse al metje rus; no negaréu que he complert rigurosament totas las condicions de mon compromís ab la princesa.

—No obstant... replicá 'l rus, á qui venían intencions de tornar á son rival á la mar, pero sense 'l sach de goma.

—No busquéu pas excusas, reprengué l'inglés. Totas las cláusulas del contracte son complertas al peu de la lletra.—

Lo metje no torná resposta. A la forsa tenía de reconeixer que sir John havía portat á cap una cosa irrealisable. Més ¿cóm s' ho havía arreglat? Aixó era lo difícil d'entendre. Al entorn no 's veyá més que la deserta planuria de la mar.

Sir John s'atansá al metje y 'l conduhí á son camarot, ahont estava preparat un refrigeri ab dos vasos de bullent punch.

—Vos sou un nadador com no n' he vist d'altre, digué 'l rus al inglés.

—*Oh! yes!* respongué sir John ab satisfacció.

—¿Heu estat gayre temps dintre l'aygua?

—No gayre. Desde ahir vespre.

—Sent aixís hauréu tingut gana.

—Los inglesos sempre tenen gana, respongué sir John, tot empassantse un gros tall de pernil.

Pero no hi havia perill de que 'm morís de fam: ja portava provisions.—

Y alsant son barret de copa li mostrá com estava tot folrat de *sandwichs*.

—De tots modos haveu tingut sort de que 'us pesquéssim, perque sinó vos hauríau miserablement perdut.

—Jo arrisco ab goig ma vida per la primpcesa, digué l'inglés sens inmutarse.

—¿Y cóm vos havéu arreglat á la nit? preguntá al inglés: que no s'acabava d'empassar l'aventura.

—L'he passada llegint. Heus aquí mon llibre. A sobre mon barret hi duya una llanterna.

Mes ¿á que venen tantas objeccions? Tinch necessitat de dormir y vull descansar. A l'hora d'esmorzar ja 'ns trobarém.—

Lo metje se'n torná á son camarot y 's barriná 'l cervell buscant lo *quid* de l'aventura.

Semblava evident que hi havia hagut inteligencia entre 'l capitá y sir John; mes com probar que's havían entés?

—Es lo cert que sir John té indubtablement molta riquesa, y ¿per qué la primpcesa Miloff no ha de ser felís ab éll?—

A pesar de tot no 's podia treure del cap que l'inglés havia rendit fàcilment á la hermosa jove.

«Ell no ha tingut un instant d'impaciencia,» se deya 'l metje; y veyá en sa imaginació una gran massa d'aygua d'ahont eixia l'alt barret del milord coronat per una llanterna, mentres l'inglés gronxat per las onas llegia tranquilament sa novela, tot vigilant la ruta del barco que conduhia la primpcesa.

—Si la primpcesa no l'estima encara, pensava Ivanoff, es segur que l'estimarà aviat. ¿Quína dona 's resisteix á semblant gesta?—

Arribá l'hora d'esmorzar. Devant de cada cubert s'havia posat una ampolla de xampany, ab la major admiració dels passatjers y de la primpcesa.

Ella estava encantadora aquell matí, ab sa cabellera daurada servint de march á son rostre blanch com l'escuma de la mar. Al punt que s'hagué colocat en son siti aparegué sir John, correctíssimament vestit, radiant de satisfacció son rostre. S'atansá vivament á la primpcesa y avans que ella tornés

de sa admiració, li besà la mà, pronunciant son etern: *I love you!*

L' admiració de la primpcesa igualment podia amagar lo despit que l' alegria, puig es difícil endivinar los sentiments d' una hermosa en semblant ocasió.

Lo cas es que duas setmanas més tart, se celebravan en una capella de Londres las bodas de la primpcesa Miloff ab sir John.

Passaren dos anys sens que 'l metje Ivanoff sapigués res del nou matrimoni.

Un dia, trobantse á Londres lo metje entrá al *Royal Aquarium*, que s' anomena aixís no sé per qué, puig may s' hi veu cap reyna ni cap peix.

Es un immens anfiteatre sota un sostre de vidre, il·luminat per munió de llums, ahont clowns, gimnastas, domadors y ciclistes atrauen una estranya gentada que busca allí un refugi contra la boya y confusió dels carrers de Londres. Ivanoff se dirigí cap al cantó del anfiteatre ahont s' aglomerava 'l públich.

L' home-peix donava una representació.

Dintre d' un gran dipòsit de cristall plé d' aygua verdosa que feya transparent la il·luminació, se movían duas figuras humanas. En lo moment en que l' doctor s' atansá al espectacle los dos nadadors simulavan dormir al fons del mar. Un home y una dona, un xich massa lleugerament vestits, agafats pel bras y tancats los ulls, se movían lenta y automàticament, provocant entre 'ls espectadors lo temor y la compassió.

¡Quína fou la estranyesa del metje al reconéixer en aquell parell de cetács á sir John y á la ex-primpcesa Miloff!

Mentres Ivanoff estava espalmat los dos artistes remontáren á la superfície de l' aygua, somrient al públich entre 'l brenit de la música y 'ls aplaudiments.

—¿Fa gayre temps, que l' home-peix dona aquí sas representacions? preguntá Ivanoff á un dels mossos.

—No sent més que un aprenent ha corregut y maravellat al mon enter, respongué l' empleat.

Després d' aixó es quan l' ha contractat nostre establiment.—

Consternat lo metje se dirigí cap á la sortida, quan sentí que li posavan una má sobre l' espatlla.

—¡Deu vos guarí! *How do you do?*—

Sir John y la primpcesa Miloff, que ja havían cambiat sa escata de peix per sos corresponents vestits á la última moda, donavan la má al doctor Ivanoff.

—Ja ho veyéu, digué sir John. Es la vida... Tot disfrutant nos hem gastat alegrement nostres diners, y ara estém en camí de guanyar alegrement una fortuna.

—Diguéu més bé, exclamá indignat lo rus, que vos haveu malgastat los diners d' ella y que ara ella guanya la vida per vos!—

Y 'l metje rus s' empenyá en convéncer á la jove de que abandonés al fals *baronnet* anglés, y que s' entornés á Russia ab ell.

—Vos enganyéu de mitj á mitj, respongué la ex-primpcesa. Jo soch la dona més felís del mon... Jo l' estimo!...

Per la traducció,

LL. E. Y P.

QUADRET

Clareja y neva. Pará 'l vent
tot just tombá la matinada,
y per la banda del torrent
va comensar la gran nevada;
y 'l cel ans llis
se posá aixís.

Ja casi res s' hi veu pel camp;
no més tronchs sechs y brancas tortas:
ni que hi hagués passat lo llamp
no semblarian pas més mortas...
Y va nevant
tot al voltant.

De l' estiuhada, del temps bó,
no quedan ja sino despullas:
los darrers vents de la tardó'
s' han emportat totas las fullas...
¡No més se veu
claror de neu!

F. BARTRINA

L' AIXUT

Á EN JOAQUÍM ALMEDA

Trinxant febrós las fullas d' etzevara
que 'ls bous escanyolits glatint esperan,
al llindar de la porta 'l pagés mira
cent cops cada hora al cel: ni un cap de núvol
entela sa blavor endamassada!
Caldeja 'l sol de Juny y per las secas
brancas dels arbres que 'l fullám degotan
rondinan cansoneras las cigalas.

Tot es erm! ¡tot es sech! La Candelera
plorá un xich y res més; pel Maig las rosas
en poncella 's marcían recremadas;
los blats, buyts y aclarits, la palla curta,
¡quína sega més trista sense oírne
cançons de segadors y espigoleras!
¡quín hivern més cruel lo que s' acosta
sens pá, que Deu n' hi dó, per portá á taula! *

Fa basarda y dolor mirar la terra
com sech fangar d' estany aclivellada!
la pols cendreja pels sembrats y hortas,
ni l' herba hi creix en los ressechs terrossos,

y las canyas fressejan esblanquidas
anyorant la remor de l' aygua fresca;
lo torrent resta mut, lo riu, tot sorra
que crema cada dia assedegada.

Migradas carbasseras, ventre en terra,
arrossegan sas flors encartronadas;
los pámpols qu' han eixit, allá en la vinya
gemegan com si fóssem pel Septiembre!
Entorn dels fruyterars, ¡quina solada
de fruyta verda s' ennegreix y 's corcal;
las nous cauhen arreu: dintre del porxo
en vaga dorm l' arada sota 'l carro!

Lo moliner va net com en diumenge;
no anyora l' aygua en la resclosa buyda
ni 'l fregadís de la rabenta mola,
de l' aygua sense grá, ¿qu' es que 'n faría?
Debadas cerca al fasoler la llebra
ombra pel jas; debadas, fatigantse,
bech obert y xisclant, lo pardal vola:
¡fins se moren los verms dintre la terra!

Allá, en la cuyna per la llar fumada
un vell que porta barretina musca,
ab lo bastó de boix ratlla la cendra;
la dona enmena 'l bressolet ahont plora
lo més xich de sos fills: lo mitjá furga
debadas en la pinya esclovellada;
lo gran, cercant jornal, es cap á vila;
l' ávia, ferida, de Nadal no 's lleva.

Y 'l darrer pa que 'ls han fiat al poble
negreja sol, dalt la pastera buyda;
la dona 'l mira y besa al nen que gronxa
sentint al cor quelcom d' una punxada!
y en las horas del ápat, ans alegres,
aprofitant famélichs las engrunas
parlan sens por dels lladres que á partidas,
omplan camins y boscos y montanyas.

Lo bon Senyor Rector no sab com ferho:
son molts á demanar y á dar no gayres
que fa un any que no s'entra cap cullita;
las bassinas no 's passen los diumenjes;
las llántias dels altars quedan sense oli,
los pabordes no captan la rodalia
ni baixa l' ermitá fins á la vila
portant, penjada al coll, la capelleta.

Amunt del riu, desertas son las fábricas
ab las rodas paradas: las resclosas
plenas de pedras que 'ls brivalls hi tiran
matant anguillas pe 'ls bassals fangosos:
suspesos los batans, l' última floca
trenyinoso, esperant la batacada...
las finestras polsosas, sense vidres
tot trist, quiet, en solitut que angoja.

No hi ha neu á montanya y per la plana
s' han vist llops afamats cercant pastura;
de porta en porta á dintre de la vila,
pels poblats dels voltants de casa en casa,
captan en nom de Deu collas y collas,
y al senti'ls la maynada esporuguida
mirant cap á la porta, á corre cuyta
amaga 'l mos de pa que caixaleja.

Y corre ja la veu de poble en poble
creixent com la remor de la riuhada
que d' allá hont ix lo sol, avansa horrible
segant vidas la pesta malastruga;
que clergues y hermitans pegan tot hora
portant en professó santas reliquias.
Qui diu que 'l mon ha de finir, qu' es cansa
Deu bondadós de la maldat dels homes.

¡Oh quín hivern! de la darrera sega
pobre y mesquina, per Nadal las molas
trinxaren l' últim grá, y ¡oh Deu! cóm viure!
Encare 'l sol d' estiu ab sas ratjadas

ha de cremá 'l que resta sobre terra...
Ni una esperansa al cor! Al cel, ni un núvol!
¿qué fer quan los infants, tristos, plorosos,
demanin pa penjats al coll dels pares?

Y 'l sol arreu brillant en l' ampla volta
hermós, fent gala de calor y vida,
lo cel blau com may més, las nits espléndidas,
enllá, la mar tombant rondinadora
¡y en la terra la mort y la miseria!
Ja la corda del pou no arriba á l' aygua;
d' aquí á uns jorns mancará ¡home, tremola!
Guayta ¡oh rey del creat! ta mesquinesa!

Y 'l pagés á la porta de sa casa
trist, abatut, sens esma per la lluyta
deixa que tot com vulla Deu acabi,
á son fatal pervindre resignantse...
Sense afeytar sa cara enmorenida,
com malalt de molt temps que just se lleva,
ab mirada embrutida guayta 'ls trossos
que llesca sa lluhenta podadora!

FERRÁN AGULLÓ y VIDAL.

A LA SOCIETAT CORAL "LA TAPONERA"
DE PALAFRUGELL

AGRAHINT LO TÍTOL DE SOCI HONORARI

Llorejada *Taponera*,
joia del bell Empordá,
pren aquesta expressió vera,
d' un humil llobregatá,
que com tu los cants entona
ab l' accent que mostra 'ns dona,
de ventura, pau y amor:
cants dictats ab lo fi noble
de que s' instruheixi 'l poble;
Clavé en ells hi vessá 'l cor.

Vint anys fa que fera Parca,
nos arrebatá á Clavé;
com també d' eixa comarca
lo teu *Pep* se 'n endugué.
Foren dos páginas tristes,
que l' exércit de coristas
quedá aixám d' esma-perduts.
Mes avuy, potentia sura,
l' obra de Clavé y Ventura;
ella 'ns ha fet coneguts.

No vinch pas ara á contarte
cap cas per tu ben present;
mon intent es demostrarte
tot mon ver agraphiment
per lo títol honorari,
que sens cap dret á aspirarhi
per vot de tots concedit;
y que en la nova creuhada,
pel geni ínmortal creada,
més y més m' ha decidit.

Cantém donchs y ab armonía
travallém per nostres fills;
ab amor seguím la vía,
allunyántnos dels perills.
Preparémnos per la festa
que l' Associació nos presta,
hont ab goig fraternisém:
las societats catalanas,
contém ja ab regions llunyanas;
per Clavé, germans: cantém.

JAUME CASAS PALLEROL

CONSAGRACIÓ

Mare de Deu, Regina Inmaculada,
á vostres peus la ovella esgarriada
avuy se vé á postrar;
al gran concert que terra y cel entonan,
mentres que tota pura vos pregonan,
voldríamhi juntar.

Jo 'us oferesch mon cor, Verge María;
tenirlo gran com tot lo mon voldria
pera estimarvos més;
d' aquí en avant, Verge de cor puríssim,
si 'us tinch á Vos y á vostre Fill santíssim
del mon ja no 'n vull res.

Desitj que 'ls meus sospirs, desde aqueixa hora,
vagin acompassats ¡oh gran Senyora!
ab los vostres sospirs;
lo que estimau, aixó estimar voldria;
lo que Vos aborriu ¡oh Mare mia!
Aixó vull aborrir.

Preneu mon cor, Regina inmaculada,
no permetau que hi entri altra vegada,
malvat, l'esperit impur;
sigau del cor una muralla forta
y als enemichs tanquéulos Vos la porta,
que aixís viuré segur.

Ben lluny del mon mon cor, vivint la vida
de Vostre verge cor, plahers sens mida
l'amor m'ha de donar,
fins que, del tot trencats de carn los llassos,
¡Mare del cor! ¡María! ab vostres brassos
al cel m'heu de pujar.

BERNAT FARGAS Y ADAM

